

Rahvusvaheline usuvabaduse aruanne Eesti kohta aastal 2014

Lühikokkuvõte

Põhiseadus kaitseb usuvabadust ning keelab usulisele vihkamisele ja vägivallale õhutamise ning usutunnistuse alusel diskrimineerimise. Valitsus korraldas mitu holokaustiohvrite mälestusüritust ja rahastas õpetajate koolitusprogramme, et tutvustada õpetajatele parimaid võtteid koolitundides holokausti mälestamiseks.

Aruandlusperioodi jooksul ei toimunud ühiskondlikke sündmusi, mis muutnuksid oluliselt usuvabaduse olukorda.

Ameerika Ühendriikide saatkond arutas Siseministeeriumiga usuküsimusi ning jätkas valitsusega suhtlust usulise sallivuse edendamise küsimustes. Saatkonna ja Riigidepartemangu töötajad kohtusid usujuhtide, kodanikuühiskonna, vabaihenduste ja välisministeeriumi esindajatega, et edendada dialoogi holokaustist teavitamise ja antisemitismi kohta.

I. Demograafiline jaotus usundite lõikes

USA valitsuse hinnangul on Eesti rahvaarv 1,3 miljonit (2014. aasta juuli seisuga). 2011. aasta rahvaloenduse kohaselt on 29 protsenti rahvastikust usklikud, 54 protsenti ei kuulu religioossetesse ühendustesse ning 17 protsenti keeldusid rahvaloendusel sellele küsimusele vastamast. Rahvaloenduse andmetel kuuluvad 13,7 rahvastikust ühte kahest õigeusu kirikust: Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik (MPEÕK) ja Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik (EAÕK), samas kui 8,4 protsenti rahvastikust on luterlased. Muud kristlikud rühmad, sealhulgas baptistid, roomakatoliiklased, jehoovatunnistajad, elusõnalased ja nelipühilased, moodustavad 1,2 protsenti rahvastikust. Vene vanausulised elavad peamiselt riigi idaosas, Peipsi järve läänekaldal. On ka väikesed juudi ja moslemi kogukonnad. Enamik venekeelsetest usklikest, kes elavad peamiselt Tallinnas ja Kirde-Eestis, kuuluvad Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirikusse.

II. Valitsuse suhtumine usuvabadusse

Juriidiline raamistik

Põhiseadus sätestab igäihe õiguse usuvabadusele, olgu üks või kogukonnas, avalikult või eraviisiliselt, kui see ei „kahjusta avalikku korda, tervist või moraali.“ Samuti keelustab põhiseadus usulisele vihkamisele ja vägivallale õhutamise ning usutunnistuse alusel diskrimineerimise ning kuulutab selle karistatavaks. Karistused võivad varieeruda rahatrahvist kolmeaastase vangistuseni. Riiklikku kirikut ei ole.

Usuliste ühenduste tegevust reguleerivad seadused. Usulisteks ühendusteks loetakse kirikud, kogudused, koguduste liidud ja kloostrid. Usulised ühendused on seaduses määratletud kui usuühingud, st. organisatsioonid, mille põhitegevus on usutunnistusekohane või oikumeeniline tegevus väljaspool kirikule või kogudusele iseloomulikke usuliste talituste vorme ning mis ei pea olema seotud konkreetse kiriku või kogudusega.

Usulised ühendused registreeritakse maa- ja linnakohtutes. Kirikutel, kogudustel ja koguduste liitudel peab olema juhatuse liikmed ja kloostritel peab olema valitud või määratud ülem. Juhatuse liikmed võivad olla kodanikud ja riigis seaduslikult elavad isikud. Ametlikuks registreerimiseks esitab usulise ühenduse juhatuse avalduse, mis on allkirjastatud kõigi juhatuse liikmete poolt. Kogudusel peab olema vähemalt 12

täisealist liiget. Registreerimisavaldusele lisaks tuleb täiendavate dokumentidena esitada asutamiskoosoleku protokoll, põhikirja koopia ja juhatuse liikmete notariaalselt kinnitatud allkirjanäidised. Usulised ühendused registreeritakse mittetulundusühingute seaduse alusel.

Seadus käsitleb registreeritud kirikuid ja usulisi organisatsioone mittetulundusühingutena, millistele kehtib maksuvabastus. Riiklikult on registreeritud üle 500 usulise ühenduse. Seadus ei keela registreerimata usuliste ühenduse tegevust, kuid registreerimata ühendused ei saa end juriidilise isikuna esitleda ega seaduslikult registreeritud usuliste ühendustega võrdsed õigusi ega õiguskaitsemeetmeid kasutada.

Seadus sätestab, et iga väeosa ülem tagab kaitseväelastele võimalused usuliste talituste täitmiseks vastavalt oma usutunnistusele. Ka vanglate direktoritel on kohustus tagada kinnipidamisasutustes viibijatele võimalus oma usuliste tõekspidamiste järgimiseks.

Riiklikes koolides on võimalik läbida valikainena algtaseme usundiõpetuse programm. Kool peab pakkuma usundiõpetust põhi- või keskkooliastmes, kui vähemalt 12 õpilast seda soovivad. Valikainena on võrdlevat usundiõpetust võimalik õppida nii riigi- kui erakoolides.

Valitsuse tegevus

27. jaanuaril tähistas valitsus holokaustiohvrite mälestusmärgi juures iga-aastast holokausti mälestuspäeva. Selle ürituse järel rahastas valitsus seminari ajaloo- ja kodanikuõpetuse õpetajatele kogu riigist, et tutvustada õpetajatele parimaid võtteid koolipõhiseks holokausti mälestamiseks. Samuti on valitsus kehtestanud 27. jaanuari iga-aastaseks holokausti ja teiste inimsusevastaste kuritegude mälestuspäevaks ning koolid osalesid sel päeval mälestusüritustel.

19. septembril ütles peaminister Taavi Rõivas Klooga massimõrvas hukkunud holokaustiohvrite mälestamiseks korraldatud eraldi mälestusteenistusel: „Peaksime pidama meeles kõiki süütuid holokaustiohvraid. Eesti mõistab hukka holokausti, antisemitismi ja teised inimsusevastased kuriteod.“ Mälestusteenistusel viibisid ja ka teised valitsuseliikmed.

Valitus kuulub Rahvusvahelisse Holokaust Mälestamise Ühendusse.

III. Ühiskonna suhtumine usuvabadusse

Kaitsepolitsei raportite kohaselt korraldasid mõned kümned paremäärmuslased üritusi natsistlike ideede propageerimiseks. Nende hulgas olid Adolf Hitleri sünnipäeva tähistamine Tallinnas ja Tartus, teiste Kolmanda Reichi jaoks oluliste kuupäevade tähistamine ning natsismi ja ksenofoobiat pooldavate ja propageerivate isikute osalemine mitmesugustel mälestusüritustel. Kaitsepolitsei amet teatas avalikult, et need juhtumid ei tekitanud Eesti ühiskonnas suuremat vastukaja.

IV. USA valitsuse poliitika

Ameerika Ühendriikide saatkond arutas Siseministeeriumiga usuküsimusi ning jätkas valitsusega suhtlust usulise sallivuse edendamise küsimustes. Saatkonna ja Riigidepartemangu töötajad kohtusid usujuhtide, kodanikuühiskonna, vabaihenduste ja välisministeeriumi esindajatega, et edendada dialoogi holokaustist teavitamise ja antisemitismi kohta.

USA valitsus tasus koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga kahe ajaloo- ja kodanikuõpetuse õpetaja reisikulud osalemaks Ameerika Ühendriikides toimunud suvises holokaustialases õpetajate koolitusprogrammis. Need õpetajad kaasasid õpitu edaspidi oma töösse, lisades selle holokaustialastele õppematerjalidele.

Mais kohtus USA antisemitismi jälgimise ja selle vastase võitluse erisaadik Eesti Välisministeeriumi, juudikogukonna juhtide, Inimõiguste Keskuse ja Välispoliitika Instituudi esindajatega, et arutada antisemitismi ja riiklikke holokausti alaseid õppekavasid. USA valitsus rahastas Tallinnas, Narvas, Tartus ja Pärnus toimunud näitust New Yorgi avaliku raamatukogu juudi osakonna kollektsiooni kuuluvatest fotodest ja kirjadest, et seda kasutatakse koolides holokaustist, usulisest tagakiusamisest ja usulise sallivuse tähtsusest rääkimiseks.